

jori quadam cura commendatam esse Angelis, non solum particulari custodi, sed etiam reliquis. In altero vero loco insinuat errorem suum, quod Angelo custodi imputentur lapsus hominis custoditi, et propterea privetur visione faciali Dei. Qui error jam est in superioribus reprobatus.

15. *Primum corollarium. Angeli non deserunt suos alumnos propter peccata usque ad mortem.* — Ex qua resolutione sequitur primo, Angelum custodem non dimittere omnino alumnus suum, quamdiu hæc vita durat, etiamsi peccet, et peccata multiplicet. Ita docet D. Thomas, dicta q. 113, art. 6, et in 2, dist. 11, quæst. 1, art. 4, et ibi Bonaventura, Ægidius, Richardus, Durandus, Gabriel et alii. Et Alensis, 2 part., q. 41, memb. 5, Albertus, in Sum., 2 p., q. 36, Altissiodorensis, lib. 2, tract. 4, q. 5 et 6. Et solet suaderi ex illo Exod. 23: *Ecce ego mitto Angelum meum.* Et infra: *quia non dimittet cum peccaveris.* Sed non facit ad causam, quia dimittet ibi non significat deserere, sed remittere, id est, impunitum relinquere. Ratione igitur suadet, quia dæmon non desistit a tentando justum, propter eximia justitiæ opera; ergo nec sanctus Angelus deseret peccatorem. Nam, ut dixit Ambrosius, in id Psal. 38: *Obmutui, et humiliatus sum, etc. Angelus in circuitu est hominis, ne quis noceat ei, non discedit Angelus, nisi jussus a Domino.* Item, hæc cura data est Angelo independentem ab statu hominis viatoris, quoad fidem, vel gratiam; ergo sicut custodiunt Angeli eos homines, qui vel gratiam, vel fidem nunquam habuerunt, ita etiam eos, qui illas perdiderunt. Item, Deus non deserit hos peccatores quoad auxilia sufficientia interna, et externa; ergo neque Angeli eos deserere possunt propter peccata, cum hoc non sit consentaneum voluntati Dei.

16. *Explicantur aliqui Patres.* — Quocirca cum aliqui ex dictis Patribus dicunt, homines peccando Angelos a se profligare, vel Angelos ab illis disjungi, non est sensus, quod omnino curam eorum relinquunt, sed quod actualement operationem et exercitium custodiæ interdum remittant propter eorum incapacitatem, vel indispositionem. Et ita exponendi sunt Basilus, d. Psal. 33, Origenes, hom. 2, in Jeremiam, in fin., tractans illud Jeremiæ 51, *Curavimus Babylonem, et non est sanata, derelinquamus eam.* Ubi etiam Hieronymus et Glossæ, et in id Isai. 5: *Auferam sepem ejus,* et Bernardus, serm. 1, de S. Michaelis, et serm. 7, in Cant. Addit præterea D. Thomas etiam illo modo

Angelos non deserere homines, nisi juxta consilium voluntatis Dei, cujus judicia occulta sunt, et varia, ejusque gratia multiformis est, cujus ministri sunt Angeli. Unde fit etiam, ut interdum justum videatur Angelus custos quodammodo derelinquere, seu remissius juvare, ut id tandem in majus ipsius bonum cedat. Sic Ambrosius exponens verba illa Psal. 37: *Qui juxta me erant, a longe steterunt: Ne abhorreat (inquit) mysticus pietatis affectus, ut pro Angelis dixerit, qui prætentum timentibus Dominum, ut eripiant eos de tentationibus, quas ferre non possunt. Quomodo ergo longe stant, qui in adjumentum sunt attributi? Sed non illi se separant, sed qui urgetur tentationibus, putat eos longe abesse, quos propius adesse desiderat: et arbitratur dissimulare, cum illi juvandi tempus nutu sui Imperatoris expectent, qui athletam suum, quo gloriosius vinceret, diutius certare præcepit.* Et similis fere sententia habetur nomine Chrysostomus, in hom. 5, in fine, super Matt., in Imperfecto.

17. *Secundum Corollarium. Angeli custodiunt suos alumnos a principio natiuitatis eorum.* — Secundo infertur ex dicta sententia resolutio alterius quæstionis, quam tractat divus Thomas, dict. quæst. 113, art. 5, quando scilicet incipiat Angelorum custodia. Eademque movet Origines, dicto tract. 5, in Matth., circa finem, et refert, quosdam dixisse a tempore baptismi incipere. Sed illi (ut statim addit) ex eo movebantur, quod indignum putabant, infideles, et impios custodiæ Angelorum committi. Ille tamen error jam rejectus est, quia si non est indignum, Deum plure super justos, et injustos, et salutis omnium curam agere, cur erit indignum, quod omnes sanctis Angelis custodiendos tradiderit? Non est igitur necessarius baptismus, ut homo Angelo custodiendus tradatur, sicut etiam non est necessaria fides. Dicere autem posset aliquis, saltem esse necessariam ætatem adultam seu rationis usum, quia in infantia puer non est capax custodiæ angelicæ, cum ab illo non possit instrui, vel moneri. Nihilominus tamen certum est, etiam ante adultam ætatem custodes Angelos hominibus destinari: quod docet Origenes supra, et alii Patres mox citandi; et colligitur ex Matth. 18. Nam parvulus ille quem in medio Christus posuit, cum dixit: *Ne contemnatis unum ex his pusillis, quia Angeli eorum, etc.* Parvulus (inquam) ille nondum ratione uti poterat, et tamen jam habebat Angelum custodem. Assumptionem plane supponit ibi Hieronymus dicens, in illo commendasse Deum in-

nocentiam, quia non erat in ætate, in qua peccatum habere posset. Unde Chrysostomus, hom. 58, in Matthæum, *Parvulum, ait, ætate, et mea sententia valde parvulum, qui ab omnibus esset passionibus liber, ut ipse late cum describit.* Et expresse Ambrosius, lib. 7, in Luc. 9, *Puer (ait) etsi rationem nescit, culpam ignorat.* Igitur infantes nondum ratione utentes habent custodes Angelos, quia faciem Patris semper vident. Quid autem in illa ætate Angelus operetur, infra dicemus, munera hujus custodiæ declarando. Nunc satis sit non solum docendo, vel movendo, sed aliis etiam modis Angelum hominem custodire.

18. *An hæc natiuitas intelligatur intra, vel extra uterum.* — *Aliqui hoc secundam dicunt.* — *Melius alii de conceptione intelligunt.* — Cum ergo infantia non obstet, et de toto tempore infantie eadem sit ratio, recte concludit Hieronymus in Matthæum, Angelum custodem a natiuitate puero deputari. Sed interrogari ulterius potest, de qua natiuitate intelligendum sit, intra, vel extra uterum? Aliqui posteriorem partem eligunt, quia puer in utero sufficienter ab Angelo matris custoditur. Et ita videtur intellexisse sententiam Hieronymi, D. Thomas, d. art. 5, ad 3. *Quia puer (inquit) dum est in utero, est veluti pars matris.* Contrarium vero indicat Anselmus, in Elucidar., in verbis supra citatis, *unaqueque anima, dum in corpus mittitur, Angelo committitur.* Anima autem in conceptione corpori infunditur; ergo in conceptione, seu in natiuitate in utero Angelum custodem recipit. Idem sentit Tertullianus, lib. de Anima, cap. 37, ubi ait aliquam potestatem ministræ Dei modulari in utero hominis conceptionem, ubi idem notat Pamelius Et non repugnat Abulensis, q. 65, in cap. 18 Matth., licet priorem sententiam tanquam communioræ præferat. Et hoc tenuit D. Thomas, in 2, dist. 11, q. 1, art. 3, ad 3, Bonaventura, Gabriel, et alii, distinct. 10. Et suaderi potest primo, quia ex tunc incipit homo esse viator: unde licet physice sit quasi pars matris, tamen in ordine ad salutem animæ est persona distincta. Unde est capax peccati originalis, etiamsi mater sit sancta ei per gratiam Dei est capax meriti, ut in Joanne Baptista cernere est. Item credibile est statim illi adjungi dæmonem, qui specialiter nocere, et damnum inferre procuret: ergo etiam debet illi Angelus ex tunc deputari, ut dæmonem arceat, et alia impedimenta tam corporalia, quam spiritualia ex tunc præaveat. Neque obstat, quod Angelus custos matris possit hanc curam suscipere:

quia per se solum pertinet ad illum, quamdiu ad bonum matris est necessaria. Potest autem in solius filii utilitatem redundare, et speciali affectu, et magis proprio proprio Angelus illam habeat. Et interdum mater, non parens suo Angelo, potest aliquid tentare filio nocivum, quod Angelus filii custos impedire poterit. Denique hæc providentia liberalior est, ideoque huic parti libentius adhareo.

19. *Tertium corollarium.* — *Beneficium custodiæ in omni lege et tempore extitit.* — Tertio ex dictis inferri potest, hoc beneficium custodiæ angelicæ non esse peculiare legis gratiæ, sed antea in lege Moysi, et naturæ fuisse: ita sumitur ex D. Thoma, in d. a. 5, in quantum dicit, beneficium hoc ex illis esse, qui providentur homini ex eo præcise quod habet naturam rationalem. Item quia dicit non esse necessarium baptismum ad hanc custodiam: nam inde optime infertur, etiam quando non erat baptismus, tale beneficium infantibus, et adultis concessum fuisse. Ratio etiam (quod hoc beneficium ad generale auxilium sufficiens spectat) idem probat. Denique ex verbis Christi, ejusque facto Matth. 18, idem ostenditur. Nam puer ille quem præ oculis habebat, nondum pertinebat ad legem gratiæ, et tamen illum, et similes referens, dixit, *Angeli eorum;* ergo clare supponit, etiam ante suum adventum habuisse homines Angelos custodes. Quod etiam de lege naturæ satis probatur ex verbis Jacob Genes. 48: *Angelus, qui eruit me, etc.,* et de lege scripta ex verbis David Psalm. 90: *Angelis suis mandavit de te.* Sed quia hæc poterant de peculiaribus privilegiis explicari, Christus satis declaravit esse generalem, ac perpetuam providentiam. Contra hoc tamen videntur facere verba Chrysostomi, hom. 3, ad Colos., et Anastasius Nissenus, q. 61, in Scripturam, *Prius pro numero Gentium erant Angeli: nunc autem non pro numero Gentium, sed pro fidelium.* Uterque vero addit statim, etiam ab initio unumquemque virum probum habuisse Angelum propter verba Jacob. At non solum viri probi, sed in universum omnes Angelum custodem ab initio habuerunt. Nec illa differentia fundamentum habet, quia nec Christus loquitur de solis fidelibus suis, ut ostensum est, nec etiam desunt Angeli pro numero gentium, nec unus numerus repugnat alteri, ut mox dicemus.

20. *An hoc beneficium ante lapsam naturam inceperit.* — *Pars negativa.* — *Verior est pars affirmativa.* — Sed quæres quando beneficium hoc inceperit, an a principio lapsæ naturæ

vel etiam antea. Ait enim Gregorius Nissenus, libr. de vita Moysi aliquantulum a principio: *Verus sermo ad nos usque descendit, quo creditur, posteaquam in peccatum natura nostra prolapsa est, non omnino a clementia divina neglectam, sed Angelorum aliquem in adminiculum cuique constitutum esse.* Et suaderi potest, quia ante peccatum homo erat in natura integra, et quasi angelicam vitam agebat, et ideo exteriori praesidio Angelorum non indigebat. Nihilominus tamen D. Thomas, d. q. 113, a. 4, ad 2, et 2, 2, quaest. 165, a. 1, probabiliter iudicat ab statu innocentiae hoc beneficium incepisse. Nam sicut Adam et Eva habuerunt extrinsecum impugnatores, ita debuerunt habere custodem: et hoc mihi magis probatur, quia in multis aliis indigebat homo in illo statu peculiari protectione Dei, ut non deciperetur, nec ab extrinsecis agentibus, vel objectis laederetur, et ad alia similia, (ut infra in proprio tractatu videbimus). Illam autem protectionem ministerio Angeli custodis datam esse, recto ordini divinae providentiae valde consentaneum est.

21. *Christus Dominus non custodem, sed ministros multos habuit.* — *Aliqui Antichristo custodem denegant.* — *Contrarium verum est, et probatur.* — Et ob hanc rationem dubitandum non est, quin etiam beatissima Virgo habuerit Angelum custodem, ut docuit Bernardus, Epist. 77. At de Christo Domino est alia ratio, propter absolutam peccandi impotentiam, et propter summam suae voluntatis potestatem cum perfectissima omnium rerum, et occasionum, seu futurorum eventuum praescientia. Propter quod omnes fatentur Christum Dominum non habuisse proprium Angelum custodem, sed habuisse multos, quibus tanquam ministris uti poterat. Prior pars communis est D. Thomae, 1 p., q. 113, art. 4, ad 1, Bonaventurae et aliis in 2, dist. 41. Alti-siodorensis, Alensis et alii ubi supra. Quia Christus erat Deus, et ut homo erat comprehensor, et caput, ac Dominus Angelorum. Unde probatur altera pars, quae sumitur ex illo Matt. 4: *Accesserunt Angeli, et ministrabant ei.* Ubi videri potest Abulensis. Et ex Evangelio hoc ministerium Angelorum circa personam Christi Domini in praecipuis ejus mysteriis ostenditur, in Nativitate, Passione, Resurrectione, Ascensione. Imo ex hoc ministerio divinitatem ejus ostendi significavit ipse Joann. 1: *Videbitis caelum apertum, et Angelos Dei ascendentes, et descendentes supra filium hominis,* ut ibi Cyrillus, Chrysostomus et alii

notant. E contrario vero aliqui excipiunt Antichristum, propter summam nequitiam, et magnam animi obstinationem. Ita sensit Alti-siodorensis. Sed contrarium verum est, ut docet D. Thomas, quia Angelus custos ab infantia deputatur: et Deus non privat hominem tanto bono propter peccata praevisa. Nec Angelus deserit hominem propter peccata, ut jam dictum est. Nec Antichristus sufficienti auxilio, et generali providentia privabitur.

22. *Tertia interrogatio, an etiam communitates, et earum capita habeant custodem?* — *Probatur primo de regnis.* — *Secundo de exercitibus.* — Tertio principaliter interrogari potest, utrum praeter Angelos custodes, qui pro singulis hominibus deputatur, alii pro communitatibus, regnis, et regibus, Ecclesiis, Pastoribus, et aliis similibus destinantur? Ad quod breviter ex communi Patrum doctrina affirmative respondendum est. Nam imprimis quod pro regnorum custodia eccliarum Angeli destinantur, satis aperte colligitur ex Daniel 10, ubi fit mentio Principis Persarum, et Graecorum, et Judaeorum, per quos intelliguntur Angeli ad custodiam talium provinciarum, seu regnorum destinari, ut ibi Hieronymus, Theodoretus et omnes notant, et Dionysius, cap. 9, de caelesti Hierarch., et Isidorus, Pelusianus ubi infra: item Theodoretus, lib. 5, divi decreto, cap. 7, et Gregorius, lib. 17, Moral., cap. 8, alias 7, et Augustinus, q. 48, in lib. Judi. Sic etiam Clemens Alexandrinus, lib. 6 Stromat., versus finem, dixit, *Per gentes, et civitates divisae sunt Angelorum praefecturae.* Et lib. 7, initio, *jussu divino, et antiquo per gentes sunt distributi Angeli.* Similia habet Epiphanius, haeres. 51: *Regna, et gentes sub Angelis posita sunt,* et adducit illud Deut. 32: *Constituit terminos gentium juxta numerum Angelorum Dei,* ut habent Septuaginta. Quo loco utitur etiam Hieronymus, Dan. 7, ubi per quatuor ventos, de quibus ibi Propheta loquitur, *quatuor angelicas potestates intelligit, quibus quatuor regna principalia commissa sunt,* juxta illud, quod in Deut. loquitur, etc. Et eodem testimonio utitur Basilius, lib. 3, contra Eunom., et Isidorus Pelusianus, lib. 2, epist. 85, Theodoretus, q. 3 in Gen., et Oratione 10, in Daniele, et in expositione ejusdem Cantici Moysi, et Hilarius, Psalm. 129, aliique praesertim Graeci. At vero, juxta vulgatam editionem non est ille sensus litteralis, sed de distributione terrae sanctae juxta numerum trium, sic enim legimus in vulgata

Latina, *Constituit terminos populorum juxta numerum filiorum Israel.* Sed quidquid sit de illo loco, res ipsa verissima est: quam confirmat Basilius ex illo Josue 5: *Princeps sum exercitus Domini.* Nam illum Principem fuisse Angelum, docet Augustinus, q. 7, in Josue. Cum vero dicitur, *Princeps exercitus Domini,* potest intelligi de exercitu Domini caelesti, et de terrestri, scilicet, ipsius populi Israel, et hic est sensus magis receptus. Unde aliqui putant, illum Angelum fuisse Michaellem, qui princeps populi Israel dicitur, Daniel 10. Abulensis vero ibi, q. 71, credit fuisse Gabrielem, qui etiam curam habebat populi Judaici, ut ex Daniele 8, 9 et 10, constat: et fortasse Michael habebat superiorem curam, et Gabriel propriam totius exercitus bellatorum. In quo sensu etiam inde probatur, dari Angelos custodes exercituum praesertim fidelium, et qui causam Dei agunt. Quod etiam confirmari potest ex illo Psalm. 33: *Immittet Angelos Domini in circuitu timentium eum, et eripiet eos.* Quo etiam testimonio ad hoc Patres communiter utuntur.

23. *Probatur tertio quoad communitates.* — Praeterea Origenes, lib. 4, Periar., c. 8, tradit, dari Angelos singularum Ecclesiarum, seu Episcopatum, id est, ad custodiendas singulas communitates constitutos, et probat ex Apoc. 1 et 2, et 3. Idem habet, hom., 20, 24, in Num., et hom. 4, in Ezechielem, et hom. 12, 13 et 35, in Lucam, eumque imitatur Hieronymus, Michææ 6, in principio, et insinuat Matt. 18, et Ambrosius, lib. 4, de Poenit., c. 21, et lib. 2, in Lucam, dicens: *Non solum ad tuendum gregem Dominus Episcopos ordinavit, sed etiam Angelos destinavit,* et allegat verba Apoc. 3, ubi ad Angelum Smyrnenis Ecclesiae dicitur, *Esto vigilans, et confirma.* Apertius id trahit Nazianzenus, Orat. 32, parum a principio, et in fine, ubi ait, dari Angelos civitatum, et Ecclesiarum, et loca Apocalypsis allegat. Item Hilarius, dict. Ps. 129. Ac denique Isidorus, Beda, et alii fere Patres supra citati in hac sententia concordant. Ideoque de illius veritate dubitandum non est, etiamsi in Apocalypsi, cap. 2 et 3, nomen Angelus, non spiritum angelicum, sed Episcopum significet, ut ex textu videtur perspicuum, et moderni expositores notant.

24. *Quarto quoad Principes et Praelatos.* — *Haec personae publicae duos habent Angelos.* — *Etiam B. Virgo duos custodes habuit.* — Denique hinc etiam probabile est, licet singulis personis privatis singuli Angeli destinantur, nihilominus Pontificibus, Regibus, et aliis Prae-

latis, ac Principibus peculiare Angelos ad eorum custodiam, ac regimen deputari. Sic enim intelligendum est illud, quod de Petro dicitur Actor 12, *Angelus ejus est.* Nam credibile est, sermonem esse de Angelo peculiariter deputato ad custodiam Petri, ut erat Ecclesiae Pastor: idemque est intelligendum cum proportione de aliis Apostolis, ut notavit Origenes, hom. 41, in Num., dicens: *Ipsi Apostoli Angelis utuntur ad explicandum suae praedicationis munus, et opus Evangelii consummandum.* Quod confirmat ex dictis verbis Actorum, et addit: *Similiter intelligitur, et alius Pauli Angelus, sicut est Petri, et alius alterius Apostoli, et singulorum per ordinem.* Idemque nos dicere possumus de Episcopis, Regibus, et similibus. Unde mihi probabile fit, quod communiter creditur, has personas publicas, duos habere Angelos custodes, nimirum, inferiores quatenus tales personae sunt, et superiores ratione muneris. Nam sicut duplici egent prudentia, et rectitudine et illa, quae ad bonum commune pertinet, altioris rationis est, ita duplici indigent gubernatore, et custode Angelo. Item quia Petrus, verbi gratia (et idem est cum proportione de reliquis) suum Angelum peculiarem, et privatum (ut sic dicam) habuit a principio vitae suae: postea vero factus Apostolus, et caput Ecclesiae superiori Angelo in custodiam, et directionem traditus est, nec propterea fuit ab alio relictus, quia pro toto vitae tempore curam illius suscepit. Et hoc genus providentiae nullum habet inconveniens, et consentaneum est divinae sapientiae, ac liberalitati. Et in particulari de beatissima Virgine, quod habuerit duos Angelos custodes, unum ut privata persona, alium ut mater Dei, et quamdiu officium matris exercuit, affirmat Abulensis, Matth. 18, quaest. 60. Idem ergo cum proportione, et in gradu suo dici potest de aliis publicis personis. Posset tamen dici eundem Angelum, cui aliqua communitas commissa est, custodire simul caput, seu principem illius communitatis specialiter, quia pro toto corpore ut includit caput, videtur destinatus. Nam fortasse propter hanc causam Patres allegati non distinguunt inter Angelos Ecclesiarum et Episcoporum, ut Episcopi sunt, illud tamen prius videtur probabilis, et universalis, quamvis de his rebus nihil possit a nobis cum certitudine affirmari.

25. *Partes etiam universi majores, ut elementa, vel species leonum, equorum, etc., custodes habeat.* — Ultimo addunt dicti Patres, non solum homines, sed etiam alias res uni-

versi, proprios Angelos custodes habere. Ita docet Origenes, hom. 8, in Jerem., dicens: *Omnibus rebus Angeli præsident, tam terræ, et aquæ, quam aeri, et igni, id est, principari elementis, et hoc ordine pervenire ad omnia animalia, ad omne germen, ad ipsa quoque astra cæli.* Et hom. 23, in Josue, ait: *Virtutes cælestes mundi hujus ministeria suscepisse, ut illa terræ, vel arborum germinationibus, illa fluminibus, ac fontibus, alia ventis, alia marinis, alia terrenis animalibus, vel singulis e terra gignentibus præsint: et esse in his singulis sacramenta ineffabilia divinæ dispensationis, ut ordine suo cuncta, et competenti per unam, quamque virtutem dirimatur officio.* Et Damascenus, lib. 3, de Fide, cap. 4, supponit custodiam terræ fuisse commissam Angelis malis ante lapsum. Item Nazianzenus, in supra citato Carmine, de parte Angelorum ministrante ait:

Pronaque ad obsequium pars altera sustinet orbem; Auxilio servatque suo.

Et Augustinus, lib. 3, quæst. 79, dixit: *Unaqueque res visibilis in hoc mundo habet potestatem Angelicam sibi præpositam, sicut aliquot locis Scriptura divina testatur.* Et lib. 8, Genes. ad litt., cap. 24. *Sublimibus Angelis Deo fruentibus subdita est omnis natura corpora omnis irrationalis vita, etc.,* et Abulensis, Matth. 18, q. 57, dicit, Potestates habere custodiam super omnes naturas corporales. Ac denique hanc opinionem approbat D. Thomas, 1 p., q. 113, art. 3, ubi ait probabile esse singulis rerum speciebus singulos Angelos præesse, et q. 11, art. 1, ad 3, et ad 2, dicit Angelos immediate præsidere etiam corporibus inferioribus, et sublimioribus.

26. *Rejicitur Cajetanus et probatur opposita sententia.*—Nihilominus Cajetanus in illo articulo negat Angelos esse deputatos ad custodiam istarum rerum inferiorum, etiam quoad singulas eorum species. Et præsertim fundari videtur, quia talis custodia non potest esse ad explenda naturalia opera talium rerum, hoc enim (ait) Platonicum est, ac reprobatur: quoad supernaturales autem actiones, ait, quod licet Angeli deputentur, non tamen secundum numerum specierum ipsarum rerum, circa quas tales actiones præternaturales fiunt, sed secundum varios modos, quibus secundum leges divinæ providentiæ hujusmodi res præternaturaliter immutari possunt. Quod ipse neque amplius explicat, cum satis obscurum sit, nec ulla ratione suadet, et D. Thomæ sine fundamento tribuit. Et ideo breviter dico, valde probabilem esse sen-

tentiam Patrum, quam D. Thomas aperte approbat. Nam licet reprobet sententiam Platonis, quatenus ponebat, substantias separatas ex natura sua esse singulis speciebus rerum naturalium addictas, et perficere illarum generationes, inducendo formas, in quibus rebus Platonis sententia a Patribus approbata non est: nihilominus absolute docet, ex peculiari Dei ordinatione, et providentia peculiare Angelos præsidere singulis istarum rerum speciebus, non ad inducendas formas substantiales, sed ad alios fines, et actiones.

27. Et hanc dicit esse sententiam Augustini, Gregorii et Origenis, quos citat; estque consentanea divinæ providentiæ, et nullum habet incommodum, potestque hæc custodia utilis ad multa, imo, et necessaria. Hoc autem pendet ex actionibus hujus custodiæ, de quibus in sequenti capite dicemus. Nec deest fundamentum in sacra Scriptura. Nam Apocal. 14, fit mentio, *Angeli, qui habebat potestatem supra ignem, ubi Arethas ait, Hinc sumimus Angelicas potestates præpositas esse creaturis, hanc quidem aquis, hanc autem igni, hanc autem alii cuidam particulari creature, eademque fere verba habet Andreæ Cæsariensis, suo capit. 43, in Apocal., circa eadem verba, solumque in principio eorum addit, Ex hoc loco, ut ex aliis quoque nonnullis, discimus, etc.* Et cap. 47, circa id Apocal. 1: *Et audivi Angelum aquarum dicentem, iterum ait: Et hinc rursus confirmatur, quod supra dictum est, nempe Angelos elementis præesse.* Nam hunc *Angelum aquarum, sic putat appellatum, quod, Aquis sit præpositus, et similia habet ibi Arethas. Quos noster Ribera imitatur, et Michael in apparitione montis Gargani dixit, montem illum sub ejus esse tutela. Hæc ergo ad illius sententiæ probabilitatem satis superque sunt.*

28. *Pro singulis individuis præterquam speciei humanæ non videtur dari custodia Angelorum.*—Solum advertere oportet ex D. Thoma, d. q. 113, art. 2, quod licet in aliis rerum speciebus præter humanam pro singulis speciebus Angeli deputentur, non tamen singuli Angeli pro singulis individuis, sicut de hominibus diximus; id enim neque a Patribus dicitur, nec necessarium est. Et ratio D. Thomæ est optima, quia singuli homines sunt perpetui aliquo modo, vel secundum animam, vel secundum totum compositum post resurrectionem: et ita singuli per se ordinantur per proprias actiones liberas ad perpetuam beatitudinem, et ideo pro singulis est neces-

sarius, vel conveniens peculiaris Angelus, quasi pædagogus. Res autem inferiores sunt corruptibiles quoad individua, et conservatio speciei per individuorum successionem per se intenditur, et ideo sufficit unus Angelus custos pro tota specie. Fortasse tamen improbabile non est pro variis mundi regionibus deputari plures Angelos ad providendum conservationi ejusdem speciei, seu ejusdem individuis in diversis mundi partibus existentibus, ut capite sequenti melius exponemus, modum, et utilitatem hujus custodiæ declarando. Et juxta hanc limitationem D. Thomæ exponendus est Hieronymus, Habacuc 1, in fine, ubi negat dari Angelos custodes aliorum animalium, quod intelligendum est quoad singula individua, et custodiam specialem uniuscujusque individui hominum propriam esse.

CAPUT XVIII.

QUOMODO INTER ANGELOS DISTRIBUTA SINT MINISTERIA ANGELICÆ CUSTODIÆ.

1. *Suppositio prima.*—*Rerum custodiam solis Angelis sanctis esse commissam, de Fide est.*—Duo supersunt de hac custodia Angelorum declaranda; unum est, quibus Angelis committatur, aliud est, per quas actiones exerceatur. De primo in hoc capite, de secundo in sequenti agemus. Ad utrumque tamen declarandum imprimis supponendum est, hanc custodiam, sive hominum, sive rerum inferiorum, solis Angelis sanctis esse commissam. Prior pars certa, et de Fide est ex verbis Christi: *Angelorum semper vident faciem Patris, Matth. 18.* Et in hoc sensu dixit David. *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te, Psal. 90, etc., Qui facit Angelos suos spiritus, Psal. 103.* Nam licet omnes Angeli sint Dei per creationem, soli tamen sancti sunt proprie ejus servi et speciales ministri, quos propterea suos specialiter appellat. Et ratio est in promptu, quia hæc custodia hominibus datur, ut per eam ad cognoscendum, et diligendum Deum, suamque salutem procurandam adjuventur; ergo non potuit nisi sanctis Angelis committi. Nam mali totis conatibus perdere homines procurant. Posterior item pars verissima est, et certa. Sumitur ex divo Thoma, 1 part., quæst. 113, art. 3, et clarius ex Augustino, lib. 12, Genes. ad litt., cap. 36, ubi sic ait: *Sancti Angeli his corporalibus judicandis, atque administrandis, præsumt, etc.* Et optime lib. 3, de libero Arbitrio, cap. 41, Prius ait,

sanctas, et sublimes creaturas cælestium, vel super cælestium potestatum esse, quibus Deus imperat, universus autem mundus subjectus est, et addit inferius: Illi data est potentia omnia continendi officio proprio, quod rerum ordini deesse non posset. Neque ideo in bona voluntate permanet, quia hoc accepit officium, sed ideo accepit, quoniam ab illo, qui dedit, permansura prævisa est.

2. Quibus verbis occurrit Augustinus objectioni, quæ fieri poterat: nam custodia universi, præsertim rerum corporalium, ut elementorum, et corporum cælestium, commissa est Angelis, prius quam peccarent: nam antea, ut credimus, cæli moveri cœperunt. Contingere ergo potuit, ut aliqui ex peccantibus motores cœlorum fuerint; ergo non est necessarium illos ex sanctis Angelis existere. Et confirmatur: nam Damascenus, lib. 2, cap. 4, existimat præcipuum Angelum peccantem illum fuisse, *qui terrestris ordinis principatum tenebat, cuique custodienda terræ cura a Deo commissa fuerat.* Juxta hanc vero Damasceni sententiam respondendum esset, malos Angelos suum principatum peccando amisisse, et aliis Angelis sanctis datum esse: tum quia non decebat, nec expediebat Deum talibus ministris ad mundum gubernandum uti, tum etiam quia Angeli peccando omni honore, et præ eminentia indigni facti sunt, et ita Angelis natura inferioribus subjecti permanserunt. Melius autem respondetur cum Augustino, illam mutationem motorum, vel custodum, aut præsentium universo, necessariam non fuisse, quia Deus futurorum præsciis non nisi in sanctitate permansuris illa munera commisit.

3. *Suppositio secunda.*—*Angeli custodes ex quatuor primis ordinibus non sunt.*—Secundo supponimus Angelos custodes non esse ex quatuor primis, ac supremis ordinibus Angelorum. Hoc supponit divus Thomas in dicta quæst. 113, præsertim art. 2 et 3, et sumitur ex Dionysio, cap. 4, 9 et 13, de cœl. Hierarch. Athanasius, in dicto lib. de Comm. essent., et sequitur manifeste ex dictis supra de Angelis, qui mittuntur. Diximus enim quatuor primarios ordines non mitti: Angeli autem custodes, cujuscumque ordinis sint, mittuntur ad sua ministeria obeunda, per quæ ministeria custodiendi munus exequuntur; ergo custodes Angeli tantum sunt ex quinque inferioribus ordinibus. Solum potest objici Chrysostomus, hom. 60, in Matth. Nam dicit, *Angelos custodes esse ex excellentibus, atque supremis.* Sed